

december/januari/februari

nummer **55**

- **Verslagen Jan van Rijsewijk tenzij anders vermeld.**
redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken zo nodig aan te passen

huiszwaluwverslag

- Hannie Nilsen

*Inventarisatie huiszwaluwtil De Scheerman Moergestel
broedseizoen 2021.

Na 2 jaar, op verzoek van Sovon deze huiszwaluwtil te hebben gemonitord, zijn we dit jaar verder gegaan. Opnieuw is er gedurende het hele broedseizoen gemonitord door tellers van vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant.

Eenmaal per 2 weken hebben 2 ervaren tellers minimaal één uur per keer gemonitord waarbij de tellers ieder één helft van de til in de gaten hielden. Zoveel mogelijk is er op dinsdag, woensdag of donderdag gemonitord.

De monitoring is begonnen in week 17 (30 april), de laatste controle was week 37 (8 sept). In totaal 21 weken. De waarnemers hadden vooraf geen informatie over eerdere waarnemingen om zo objectief mogelijk te zijn.

Geschiedenis

November 2016 is deze til door ons geplaatst aan de Scheerman, tegenover Regenbeemdeke. In de nabijgelegen wijk broedde een huiszwaluwkolonie die ieder jaar kleiner werd omdat boeiboorden werden vervangen door trespas en er veel nesten verwijderd werden. Meteen in 2017 werd in 5 kommetjes succesvol gebroed. Het jaar erop waren 7 kommetjes bezet. [Lees verder.....](#)

droneofvogelaar

- Peer Busink

Het inventariseren van broedvogels; hoe het is en hoe het kan worden.

De praktijk tot nu toe, met een deel van De Hilver als voorbeeld.

In het afgelopen broedseizoen ben ik getuigen geweest, van hoe een drone werd ingezet bij het onderzoek naar de voedselvoorziening en reproductie van met name de grutto in de gebieden Moergestelse Gement en Moergestels Broek-Zuid van Natuurmonumenten (NM). Samen vormen deze gebieden één geheel. Zoals de plaatsnaam het al aangeeft, behoren ze tot het werkgebied van Vogelwerkgroep Midden-Brabant (VMB). Tezamen is het gebied 103 ha groot en grenst in het noorden aan de A58.

In dit voormalig agrarisch gebied werd eind 2009 door de Landinrichting begonnen aan de herinrichting en in 2011 werd het gebied overgedragen aan NM, die met het natuurtype N13.01 (Vochtig weidevogelgrasland) het beheer erover kreeg.

Al lang voor de herinrichting waren deze gebieden mij bekend. Toen al vielen mij hier de grutto- en kievit populatie op. Tegen de tijd dat het serieus werd dat het gebied de Hilver (ca 750 ha) op de schop zou gaan, heb ik in voorjaar 2009 de hele De Hilver op broedvogels geïnventariseerd.

Na de herindelings heb ik vanaf 2013 jaarlijks delen van de Hilver geïnventariseerd, het vaakst de NM-gebieden.

Omdat de Hilver te groot is om jaarlijks in je eentje te inventariseren, heb ik in 2016 aan VMB voorgesteld om ook delen van De Hilver te gaan inventariseren, zodat.....

[Lees hier het complete verslag.](#)

waarnemingenwerkgebiedvmb

Een samenvatting van de opmerkelijkste vogelwaarnemingen in ons werkgebied. Alle waarnemingen worden via de app 'Waarneming werkgebied VMB' doorgegeven.

28/11 Op het eind van november worden **28 ooievaars** gezien in het Diessens Broek (AvG). De vogelsoort die wij overigens niet graag zien in de Hilver vanwege de roof van gruttokuikens in het voorjaar.

02/12 Een **klapekster** wordt gespot in de Brand (JvR) in het topje van een eikenboompje. In de zomer is het de uitkijkpost van z'n neef de grauwe klauwier.

Foto Eric Poelen

05/12 Op de Huisvennen in de Kampina wordt een **klapekster** gespot (AvG) alsmede in de Loonse en Drunense duinen (MB).

07/12 Dit keer is de Regte Heide aan de beurt voor een **klapekster** (VRH).

08/12 In de achtertuin bij een kippenkooi wordt een roofvogel gezien (FvG). Het duurde even voordat de vogel gedetermineerd was gezien het groot aantal chats. Van sperwer ging het naar havik en terug. Of was het toch een buizerd? Conclusie: Een eerstejaars vrouwtje havik. Dikke poten, een brede bandering op de staart en de witte pluim aan de onderzijde van de staartbasis gaven de doorslag...typisch **havikvrouwtje!**

Foto: Frans van Gils

17/12 **Putters** op uitgebloeide teunisbloemen worden waargenomen in de eigen tuin (VRH).

21/12 Op deze dag worden **baardmannetjes** gezien bij de Capelsche Uiterwaard in een rietkraag langs de Maas. Dit resulteerde in een aantal mooie foto's (EP en AvG). Eén foto werd gebruikt in onze nieuwjaarsgroet. Echter.....daar stond de verkeerde naam van de fotograaf. Hierbij de rectificatie!

Foto: Aad van Gelswijk

21/01 Het duurde even voor de volgende waarneming doorkwam. Zeker 250 **toendrarietganzen** werden gezien op een weiland vlakbij het Heerkenshuis (MB en JvR). Ook vlogen er 75 **kramsvogels** rond (JvR).

02/02 In de Brand een melding van ruim 100 **sijsjes** en 5 **goudvinken** (MB). Tevens een kèkkerende **havik** (NH). Het voorjaar dient zich aan. Opvallend veel avondzang van **roodborst** en **merel** (VRH).

03/02 Bij het viaduct Burg. Letscherweg worden 's avonds steeds **ooievaars** gezien rustend op de lichtmasten (NvdS). Deze groep foerageert overdag bij het afval op de Spiderstortplaats.

05/02 Prachtige waarneming van 2 overvliegende **zearenden** bij het Leikeven op Huis ter Heide .(EP)

07/02 En weer is er een **havik** aan het jagen in zijn tuin .(F.vG.)

09/02 Een **zwarte specht** wordt gehoord bij de Oude Hondsborg. (AvG) In verschillende tuinen in Goirle melding van een jagende **sperwer** en een **ijsvogel** boven een vijver; op 1 km van de Leij. (VRH)

16/02 In de Brand vlakbij het centrale rietveld staat veel water. Vandaag een melding van 25 **wintertalingen**, 16 **slobeenden**, een roepende **waterral**, enkele zingende **cettiszangers** en veel **grauwe ganzen**. Ook deze dag in de Brand **kramsvogels**, **sijsjes**, **goudvink** en een **havik** op z'n horst. (NH)

Waarnemers: Aad van Gelswijk (AvG), Nico Hilgers (NH), Louis van Keulen (LvK), Jan Paymans (JP), Peter van Gestel (PvG), Marlies de Kort (MdK), Jan van Rijsewijk (JvR), Victor Retel Helmrich (VRH), Marcel Morel (MM), Eric Poelen (EP), Marian Bertens (MB), Frans van Gils (FvG), Wiel Poelmans (WP), Corine Goldschmidt (CG), Gerard van der Kaa (GvdK), Nicole van der Steen (NvdS).

Foto: Marianne Bertens

samenhetveldin

Iedere maand gaan we 'samen het veld' in en bezoeken we steeds een ander gebied met steeds een andere gids.

Gebied **Regte Heide en Riels Laag.**

Gids **Victor Retel Helmrich.**

Datum **11 december 2021**

De parkeerplaats op deze zaterdagochtend 11-12-2021 was bijna te klein voor alle auto's vanwege de grote opkomst. Misschien ook doordat er niet gecarpoold werd vanwege coronaregels. Feit was wel dat we met 24 mensen (leden en oud-cursisten) deze morgen de Regte Heide gingen verkennen. Onze gids vandaag was Victor Retel Helmrich. Victor is thuis in het gebied en wist ons er veel over te vertellen. Niet alleen over de vogelsoorten van nu en vroeger, zoals tapuit, nachtzwaluw, korhoenders en regenwulpen, maar ook over het ontstaan van het gebied; een hoger gelegen zand/grind formatie, gevormd tijdens de IJstijd. Onderdeel is het beekdal Riels Laag, dat in lengte direct aan de heide grenst en mooie overgangen vormt. Het hoogteverschil kan enkele meters bedragen.

In het voorjaar zouden we deze grote groep zeker gesplitst hebben. Maar in deze tijd is het rustig in vogelland. Meteen bij het betreden van het heidegebied zagen we héél in de verte een wit stipje, dat een klapekster bleek te zijn. Daarna hebben we weinig soorten mogen spotten maar toch was het een heerlijke morgenwandeling en een leuke manier om het gebied te leren kennen en er later nog eens naar toe te gaan.

Soorten die we gespot hebben; **klapekster, havik, torenvalk, zwarte kraai, koperwiek, graspieper, vink, groenling, keep, rietgors,**

meerkoet, krakeend, wilde eend, wintertaling, canadese gans, grauwe gans, nijlgans, blauwe reiger, grote zilverreiger.

Gebied **1ste Klamp in de Brand.**

Gids **Jan van Rijsewijk.**

Datum **5 februari 2022**

We hadden geluk. Deze ochtend was het prachtig helder weer na tal van grauwe, regenachtige dagen. Na uitleg over het gebied starten we deze 2 uur durende wandeling. Vrijwel meteen flitste er een ijsvogel weg over het afwateringskanaaltje de Zandleij. Jan wist te vertellen dat ie hier vlakbij een broedplaats heeft gehad. We gingen vooral voor de spechtensoorten maar het was nog vrij stil. Dankzij de goede oren en kundigheid van Ruud van Dongen ontdekten we een Mibo, die prachtig te zien was in de zon, fouragerend in het topje van een populier.

Soorten die we gespot hebben; **ijsvogel, goudvink, boomkruiper, boomklever, kramsvogel, matkop, middelste bonte specht, overvliegende rietganzen en een snelle sperwer.**

huiszwalwtellingmiddenbrabant2021

- Peter van Gestel

Na een aantal zeer droge en warme zomers was de zomer van 2021 gemiddeld vrijwel normaal. Begin juni was zeer warm maar hierna volgde juli en augustus die onder normaal bleven qua temperatuur. Ook zijn er veel zware buien gevallen. Hadden deze weersomstandigheden invloed op het aantal broedgevallen van de huiszwaluwen in Midden-Brabant? Ten opzichte van 2019 en 2020 zijn de totalen iets gedaald maar gemiddeld gezien over de laatste zeven jaar (gemiddeld 662 bewoonde nesten) bleven de aantallen redelijk constant. In het ene atlasblok ging het beter dan in het andere. Zie tabel en grafiek hieronder.

De resultaten van de zwaluwtil aan de Scheerman te Moergestel waren heel mooi. Aan deze til waren 25 nestkommetjes bezet met in totaal 42 succesvolle broedsels.

Ook in de zwaluwtil aan de Rooversdijk in Hilvarenbeek werd succesvol gebroed. Aan deze til zijn 18 nestkommetjes bevestigd en deze waren allemaal bezet. De kolonie aan het Groot Loo met 53 bewoonde nesten en Beerseweg in Diessen met 50 bewoonde nesten zijn ook in 2021 wederom de grootst getelde.

Goirle laat ook een stijging zien met de melding van twee nieuwe koloniën.

In Dongen, Udenhout en Helvoirt zien we een duidelijke achteruitgang tov de laatste drie jaren. In vergelijking met de laatste zeven jaren valt de achteruitgang nog enigszins mee.

Al met al laten de aantallen in de periode 2015 – 2021 een lichte stijging zien. Dit is ook het geval in de rest van Nederland waar sinds 2004 een lichte stijging van het aantal huiszwaluwen wordt waargenomen. Desalniettemin staat de huiszwaluw nog steeds op de rode lijst van Sovon als 'gevoelig'.

Huiszaluwen Midden-Brabant 2015 t/m 2021

Atlasblok	Regio	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
44-56	Dongen - de Moer	27	46	24	50	57	53	36
44-57	Loon op Zand	6	4	6	3	0	0	0
44-58	Udenhout	72	45	92	107	97	106	65
45-41	Helvoirt - Cromvoirt	36	44	53	38	52	34	25
45-51	Haaren	96	93	89	44	76	58	53
45-52	Esch	17	22	24	31	51	54	59
50-18	Berkel-Enschot	17	15	19	21	37	37	35
50-27	Goirle	19	18	18	8	12	8	36
50-28	Biest-Houtakker	33	22	27	29	33	29	34
50-37	Goirle- Breehees	33	10	5	5	4	1	0
50-38	Hilvarenbeek	45	46	44	34	49	84	88
50-48	Esbeek	0	0	0	0	0	0	0
51-11	Moergestel - Oisterwijk	0	0	0	0	3	1	0
51-13	Boxtel - Lennisheuvel	37	14	44	38	47	38	31
51-21	Moergestel - Haghorst	109	85	85	62	93	125	123
51-22	Spoordonk	51	50	54	42	33	12	15
51-31	Diessen - Baarschot	48	40	78	83	109	89	95
	Totaal	646	554	662	595	753	729	695

handboek

Door precies dat af te beelden wat voor de determinatie van belang is, is **Handboek Europese vogels** overzichtelijk en praktisch. Informatie gericht op determinatie uit talloze boeken en artikelen alsmede de ruime veldervaring van de auteurs komen in dit boek bij elkaar. Alle herkenbare verschijningsvormen worden behandeld waarbij alle kenmerken in de best denkbare foto's zichtbaar zijn en worden aangeduid d.m.v. streepjes en korte teksten. Het vormt een kruising tussen een vogelgids en de uitgebreide determinatie literatuur. Met zowel het overzichtelijke karakter van een veldgids als uitgebreide informatie over rui, leeftijd en geslacht is dit boek een onmisbare aanvulling voor elke vogelaar.

Geleverd als set van twee boeken.

Taal: Nederlands

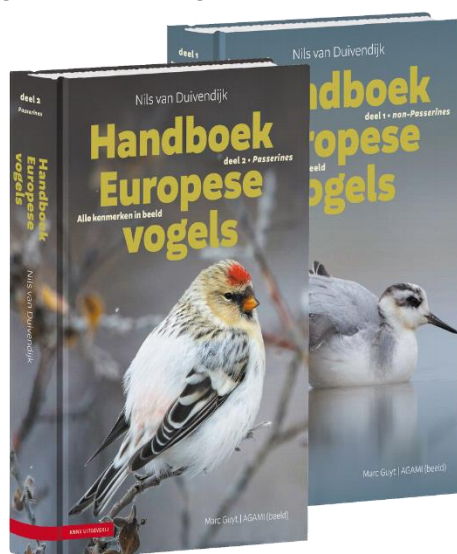
Aantal pagina's: 1050

Afm: 215 x 140 x 27 mm.

KNVV uitgeverij

Prijs: €89.95

Verschijningsdatum: 24-03-2022

■ corinegoldschmidt

NAAR DE SMIDSE

Op een van de vele sombere januaridagen, ga ik het veld in, richting Kampina. Zonder camera want het is wel zo mistig dat ik niet verwacht iets te zien, laat staan vast te kunnen leggen.

Er is geen kip. Ook geen koperwiek, kramsvogel, putter, soorten die ik al sinds drie jaar hier niet meer heb gezien, daarvoor vaak in dit seizoen. Het lijkt alsof ik hier alleen langs het zandpad loop voor frisse lucht en beweging maar een goede verstaander ziet mij regelmatig omhoog kijken, of juist naar de grond, zoekende naar kalkspetters en braakballen. Ook die vind ik niet.

Dan is daar ineens die langgerekte, iets in toonhoogte stijgende, niet mis te verstane roep. Ik sta direct stil. Wetende dat elke beweging de roeper achter boomstronken doet verdwijnen. Hij roffelt kort en mijn hoofd draait naar de richting van de bomen waar hij moet zitten. Daar gaat ie, naar een volgende boom waar ie zijn zwarte lijf als plat tegen de stam duwt. Moeilijk te zien maar zijn rode pet, die doorloopt tot aan zijn snavel, verradt hem. In dit gebied zie en hoor ik al jarenlang minstens twee keer per jaar de zwarte specht. Meestal kort vanwege zijn schuwe gedrag. Dus ik ben al blij dat ik hem weer zie. Terwijl ik hem sta te observeren, hoor ik nummer twee, aan de overkant van het zandpad. Ze roffelt en vliegt dan het pad over. Zij heeft alleen een rode pluk op haar achterhoofd.

Ze zijn samen enorm druk met heen en weer vliegen, dan weer alleen, dan weer achter elkaar aan, ze roepen, hakken en roffelen tegen stammen van dennen, ik ben hier wel een kwartier getuige van. Dat had ik nooit verwacht ooit te zullen zien, laat staan nu. In de mist. Hoe uitzichtloosheid mooi kan zijn.

Het lijkt erop dat ze het druk hebben met het treffen van de voorbereidingen voor het broedseizoen 2022. Het territorium moet veilig gesteld worden, dat is bij zwarte spechten ongeveer 200 hectare. Willem van Manen (Sovon) vond in zijn 15 jarig durend onderzoek naar de zwarte specht in Nederland, dat de nestafstanden enorm verschillen; gemiddeld was de afstand tussen nesten net geen anderhalve kilometer, in grote bossen was de afstand kleiner (op de Veluwe bijvoorbeeld 1362 meter, in Brabant 1203 meter) en territoria overlappen elkaar.

Na het uitvliegen van de jongen gaat het zwarte spechten echtpaar ieder zijns weegs en vanaf november zoeken ze weer toenadering. Ze herkennen elkaar waarschijnlijk aan de individuele kenmerkende roffelsnelheid en het aantal roffels per salvo.

Naast de langgerekte roep waarop ik stilstond en het geroffel, beschikt de zwarte, net als de groene specht ook over een lach. De zwarte lacht hoger en het klinkt metaliger. Er wordt het meest gelachen tijdens de broedtijd. Daarnaast kramen zwarte spechten nog verschillende kleine geluidjes uit,

tijdens het voeren van de jongen, tijdens het afwisselen van het broeden, tijdens de paring en ze beschikken over een luid en paniekerig 'Kajak kajak!' als ze alarm slaan.

Wereldwijd leven er ruim 450 soorten spechtvogels en 240 daarvan zijn spechten (onderverdeeld in echte spechten, 25 soorten dwergspechten, dat zijn allemaal tropische vogels en twee soorten draaihalzen). In Europa komen elf soorten spechten voor. Alle spechtvogels broeden in hopen en bijna allemaal hebben ze twee tenen die naar voren en twee die naar achteren wijzen, voor een goede grip op boomstammen. Sommige soorten, zoals de zwarte specht, kunnen die tenen ook dwars tegen een boomstam plaatsen, naar buiten uitgestoken, voor optimale grip. Ze steunen ook nog op hun staart, tijdens hun verticale pose tegen een boomstam. Onvoorstelbaar vind ik dat, de gereedschapskist waarmee de natuur is uitgerust. Die tenen krijg je nooit te zien, wat het nut van boeken lezen maar weer bewijst. Sinds ik dit las, over die tenen en staart, kijk ik anders naar een specht tegen een boomstam. Het was altijd gewoon zo, dat ze als tegen een stam geplakt zitten en dat ze niet naar beneden zakken. Nu ik weet hoe ze grip houden, is dat beeld niet meer wonderbaarlijk maar vrij logisch en fantastisch tegelijk.

Zwarte spechten broeden graag in beuken (de stam hebben ze het liefst zo glad mogelijk, zo is die minder makkelijk begaanbaar voor predatoren zoals marters). Voedsel halen ze vooral uit dood naaldhout; mieren en keverlarven (relatief groot en eiwitrijk en zodoende efficiënt voer voor opgroeiende kuikens).

Zoals de meeste spechten, maakt de zwarte ook gebruik van een smidse, een smalle wig tussen tak en boomstam of een nauwe spleet in een boomstam. Daar klemt ie een dennenkegel (mastappel) in vast; oliehoudend voedsel dat opgeslagen ligt in de zaden. De kegel wordt tijdens de bewerking een paar keer gedraaid. De specht pakt de kegel vast bij de punt, trekt het even omhoog en plaatst de kegel opnieuw in de wig met de andere zijde naar zich toe.

De volgende dagen ga ik een paar keer op zoek naar zo'n smidse. Om bij dit verhaal een eigen foto te kunnen aanleveren. Ik moet denken aan de kroeg uit mijn jeugd, genaamd De Smidse. Over kegels gesproken. Ook daar observeerde ik ze alleen. Maar zoals zo vaak, als je iets speciaals zoekt, is het niet te vinden. Ooit zal ik er in het bos spontaan tegenaan lopen, net als tegen de twee zwarte spechten en dat is toch het allermooiste.

Geraadpleegde bronnen:

www.natuurtijdschriften.nl

De zwarte specht-Koos Dijkstra-uitgeverij Atlas-2020

Peregrijn, gemaakt voor-en door leden.